

ДОСВІД РОБОТИ ДПТНЗ «ВІННИЦЬКЕ МВПУ» З УЧНЯМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ОСОБЛИВОЇ УВАГИ

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Анотація:

Поданий матеріал ґрунтується на узагальненні досвіду роботи ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ» з учнями, що потребують особливої уваги. А тому, взявши на себе відповідальність навчати і виховувати дітей, які відчують себе незахищеними, в чомусь обділеними та часто непотрібними сучасному соціуму, навчальний заклад має робити все можливе, а інколи і не можливе, щоб «привиди» важкого дитинства не трансформувалися в їх доросле життя та не заважали ставати реалізованими та успішними.

Ключові слова: Діти-сироти, соціально-психологічний супровід, діти позбавлені батьківського піклування.

Abstract:

The given material is based on the generalization of the experience of work of the State Technical University of the Vinnitsa MUPU with students who need special attention. Therefore, taking responsibility to teach and educate children who feel unprotected, in some way deprived and often unnecessary to modern society, the school must do its utmost, and sometimes it is not possible, that the "ghosts" of a difficult childhood are not transformed into their adult life and did not prevent to become realized and successful.

Keywords: Orphanchildren, social and psychological support, children deprived of parental care.

«Важке дитинство ніколи не закінчується»
Польський публіцист Урбан Єжи

«A difficult childhood never ends»
Polish publicist Urban Jerzy

Здобувши незалежність і ставши на демократичний шлях розвитку, Україна будує громадянське суспільство і правову державу. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів до вирішення проблем виховання молодого покоління, адже утверджувати нові форми життя здатна особистість, яка, соціалізуючись у сучасних умовах, набувала б відповідних рис і якостей, що характеризують її як громадянина [1, с. 2].

Підготовка кваліфікованих робітничих кадрів – фундамент економічного розвитку держави та її стабільності. Крім того професійно-технічні навчальні заклади виконують важливу соціальну функцію, адже надають можливість отримати повну загальну середню освіту, професію дітям, що опинились в складних життєвих обставинах, від яких відмовились школи та яких не бажають «помічати» вищі навчальні заклади.

В ПТНЗ освіту отримують діти з малозабезпечених та неповних сімей, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, батьки яких не зможуть забезпечити навчання без державної підтримки. І це може спричинити зростання підліткової незайнятості, злочинності, бродяжництва.

Метою написання статті є дослідження та узагальнення досвіду роботи ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ» з учнями, що потребують особливої уваги.

Зазначимо, що проблема виховання дітей і молоді знайшла відображення в працях філософів (В.Андрущенко, Дж. Гессена, В. Креміня, Л.Сохань, І. Фролова, В. Шинкарука, Є. Шинкарука та ін.), соціологів (Д.Акімова, А.Білоуса, М.Бойка, В.Судакова), психологів (Б.Ананьєва, І.Беха, О.Киричук, О.Леонтьєва, В.Поплужного, С.Рубінштейн, М.Тейлор, П.Уайт, Д.Фельдштейн та ін.) [4; с. 18].

Їй присвячені дослідження вчених-педагогів Р.Арцишевського, В.Білоусової, О.Вишневського, Л.Вербицької, Б.Кобзаря, Л.Крицької, Н.Оржехівського, О.Пометун, Є.Постовойтова,

В. Сухомлинського, А. Розенберга, О. Сухомлинської, І. Тараненко та інших.

Праці зарубіжних вчених (С. Бірзеа (Румунія), Р. Вельдхус (Нідерланди), Т. Гарсія (Нікарагуа), М.-А. Гарретон (Іспанія), Р. Джон, Д. Джан (США), У. Дуаз (Бельгія), Р. Інглхарт (США), та ін.) відображають проблему виховання підростаючого покоління.

Ситуація, що склалася у сфері розвитку учнів ПТНЗ – складова демографічної кризи, яка характеризується погіршенням не лише кількісних, а й якісних характеристик населення, зокрема, загостренням проблеми здоров'я дітей. Об'єктивними причинами різкого зниження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я підростаючого покоління є глибока соціально-економічна криза, екологічні проблеми. Комерціалізація соціальної сфери обмежує доступ дітей до позашкільної освіти, задоволення їх культурних інтересів та спортивно-оздоровчих потреб.

Від ставлення до учнів, розуміння їхніх проблем, інтересів та потреб, стану охорони дитинства залежить доля кожної людини і розвиток суспільства загалом [6, с. 82].

Немає, на жаль, навчальних закладів, де не навчалися б діти з соціально незахищених категорій.

Держава надає родинам, де виховуються такі діти, грошову та іншу допомогу. Але цим учням необхідна ще й педагогічна та соціально-психологічна допомога, основними завданнями якої є:

- створення сприятливих умов для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку;
- забезпечення правового та соціального захисту;
- допомога в розвитку творчих і потенціальних здібностей.

Основні напрями здійснення виховного процесу визначені Концепцією виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), Національною програмою патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства, Концепцією національного виховання, Концепцією виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Національною доктриною розвитку освіти.

В роботі з учнями з незахищених категорій можна виділити наступні етапи:

1. Виявлення учнів даних категорій
2. Визначення причин отримання статусу
3. Планування роботи з учнями даних категорій
4. Реалізація корекційних програм

Робота з виявлення учнів даних категорій розпочинається вже на етапі прийому документів. Секретарі приймальної комісії ретельно вивчають кожну особову справу, виявляють приналежність учнів до пільгових категорій та формують відповідну базу. Особлива увага приділяється абітурієнтам, що мають статус дітей-сиріт та дітей позбавлених, батьківського піклування. Адміністрація навчального закладу здійснює особисте знайомство з вище зазначеними дітьми, соціальний педагог виявляє рівень їх психологічного комфорту.

Визначення причин отримання статусу здійснюється шляхом формування соціального паспорту навчальної групи. Його формують класний керівник та майстер виробничого навчання на основі документів, що підтверджують певний статус. Особлива увага на цьому етапі приділяється обстеженню житлово-побутових умов учня з подальшим оформленням відповідного акту. Варто зазначити, що це не є пережитком минулого чи формальною паперовою роботою, а це є невід'ємною складовою виховного процесу [7, с. 22].

Якщо говорити про особливості роботиз цього напрямку саме в нашому навчальному закладі, то доцільно відзначити наявність внутрішньої бази даних Staff Management, яка містить інформацію про учня (паспорт здоров'я (рис. 1), пропуски (рис. 2), поточні оцінки, наявний статус), що є власною розробкою навчального закладу.

Кирик Ярослав Євгенович - Паспорт здоров'я						
	Осінь, 2015	Зима, 2015-2016	Весна, 2015-2016	Осінь, 2016	Зима, 2016-2017	Весна, 2016-2017
Антропометричні показники						
Вага, кг	76	77	77	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Зріст, см	184	185	186	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Показники фізичних якостей						
Сила. Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	40	45	47	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Сила. Підтягування на високій поперечині, разів	9	9	10	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Спритність. Човниковий біг 4x9, м/с	9.84	9.82	9.8	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Швидкісно-силові якості. Стрибок вдовжину з місця, см	234	235	235	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Швидкість. Біг 30 метрів, секунди	4.6	4.63	4.58	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -
Функціональні проби						
Функціональна проба Руф'є	11.2	12.8	11.2	- немає даних -	- немає даних -	- немає даних -

Рис. 1. База даних StaffMaagement. Паспорт здоров'я.

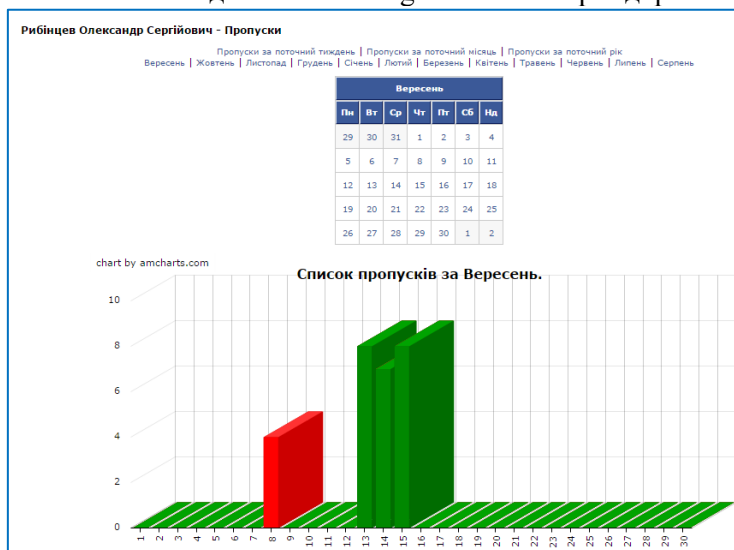

Рис. 2. База даних StaffManagement. Пропуски.

Після завершення роботи над формуванням соціального паспорта груп складається соціальний паспорт навчального закладу. Соціальний паспорт училища – це статистичний документ навчального закладу, в якому міститься інформація щодо соціальних категорій учнів з метою їх подальшого соціально-правового захисту. Проте чим повноціннішою і повнішою буде наявна в ньому інформація, тим якіснішим буде навчально-виховний процес. Адже знання негативної сімейної ситуації учня дає змогу педагогу як найточніше зрозуміти причини неуспішності, розгубленості, а часом й дезадаптованості учнів. Всі дані соціальні категорії знаходяться під захистом держави, а точніше її законодавства.

Наступним етапом є планування роботи з учнями даних категорій. У ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ» на допомогу керівництву навчальних груп та вихователям створена сторінка в соціальній мережі «ВКонтакте» (рис. 3), метаякої допомогти урізноманітнити виховні підходи у взаємодії з учнями, зокрема і пільгових категорій. Сторінка містить відео, інтерактивні технології проведення батьківських зборів і ведення індивідуальної роботи з батьками; розміщені посилання на нормативно-правові документи, психолого–педагогічні діагностики, рекомендації щодо формування учнівського колективу та роботи з учнями, що мають девіантну поведінку, посилання на методичну літературу виховного спрямування.

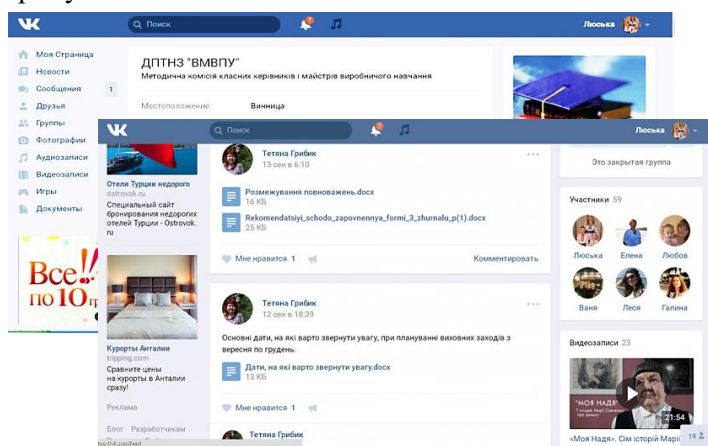

Рис. 3. Сторінка в соціальній мережі «ВКонтакте» ДПТНЗ «ВМВПУ» Методична комісія класних керівників і майстрів виробничого навчання
 Для реалізації цього етапу проводяться:

- семінари-тренінги для майстрів виробничого навчання на тему: «Робота з учнями що потребують особливої уваги»;
- консультативні заняття щодо адаптації до нових умов навчання учнів І курсу;
- наради з питань планування та організації виховної роботи з учнями пільгових категорій.

1. Після аналізу інформації про учнів пільгових категорій та планування роботи з ними відбувається безпосередня реалізація корекційних програм. В ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ» це здійснюється в декількох напрямках:

- робота учнівського самоврядування;
- залучення до позаурочної роботи;
- робота соціально-психологічної служби;
- робота музейного комплексу;
- робота бібліотеки.

Представниками учнівського самоврядування проводяться благодійні акції, активними учасниками яких є діти, що перебувають на внутрішньо училищному обліку та віднесені до «групи ризику»:

- «Збережи життя солдату» виготовлення маскувальної сітки, придбані шеврони та підсумки;
- Акція «Вчитель не може бути самотнім» - привітання педагогів – ветеранів із Новорічними святами;

Зайнягості дітей пільгових категорій у позаурочній роботі надається значна увага. Оскільки, гурткова робота в училищі досить різноманітна та проводиться за такими напрямками: художньо-естетичний, спортивний, туристсько-краєзнавчі, гуртки технічної творчості, правовий гурток «Феміда», предметні гуртки, проекти.

Учні, з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечуються безкоштовним харчуванням, підручниками, проживанням в гуртожитку, єдиними квитками. Надається матеріальна допомога комерційними фінансовими установами зокрема, АТ «Райфайзен Банк Аваль» та до ПАТ КАБ «ПриватБанк». Юрисконсультом училища надаються консультації, щодо права власності на нерухоме та рухоме майно. Для дітей-інвалідів в закладі створені всі необхідні умови для навчання та виховання (збудовано пандус, окреме санітарно-гігієнічне приміщення, працює професійний сурдоперекладач). Учні пільгового контингенту безкоштовно відвідують культурно-масові заходи, які проводяться в училищі та місті (відвідування Вінницького обласного музично-драматичного театру імені М.К. Садовського та кінотеатру «Родина»). Кожного року до новорічних свят учні, з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування отримують солодощі та привітання від директор училища.

Традиційно, у Вінницькому МВПУ відбувається щорічний фестиваль-ярмарок «Щедра та гостинна наша Україна». Даний захід проводиться з метою вшанування та ознайомлення з традиціями і побутом нашого народу, виховання гуманності, що проявляється через чуйність, повагу, любов до ближнього, вміння співчувати, виявляти турботи про нужденних і знедолених. Зібрані під час ярмарку кошти розподіляються між учнями Вінницького МВПУ, які гостро потребують матеріальної допомоги.

У роботі з учнями соціально незахищених категорій велике місце відведено контролю за навчальною діяльністю неповнолітніх, адже найчастіше саме відсутність чіткого контролю з боку батьків є причиною неуспішності і поганої поведінки учнів.

Виховний процес в навчальному закладі побудований таким чином, щоб впливати на учнів не тільки дидактичним фактором (через педагогів, уроки, підручники, домашні завдання тощо), але і соціальним фактором - через «включеність» дітей у навколишнє середовище; через відносини, що складаються між батьками, вчителями і дітьми; через доброзичливий психологічний клімат, що обов'язково повинен бути у будь-якій навчальній установі [2, с. 48].

Як зазначалось раніше, одним з аспектів роботи з учнями пільгових категорій, є аналіз змісту соціально-педагогічної профілактики та корекції їх поведінки в соціально-педагогічному середовищі, зокрема, запобігання підліткового третирування [5, с. 57].

Цьому сприяє функціонування бібліотечного гуртка «Світогляд», як один із напрямків діяльності з незахищеними категоріями учнів, в межах роботи якого організуються цікаві зустрічі з відомими особистостями Вінниччини, бесіди, тренінгові заняття, хроноскопи, літературні диліжанси тощо.

Для заохочення учнів, зокрема, пільгових категорій, до вивчення та збереження історико-культурної спадщини українського народу та історії училища в навчальному закладі діє музейний

комплекс. Він складається з Музею Історії училища, Ретромuzeю, Музею народознавства. Метою музейного виховання є розвиток пізнавального інтересу до пошукової, краєзнавчої та науково-дослідницької роботи, розвиток в учнів творчості, виховання патріотичної свідомості шляхом організації тематичних виставок та проєктів.

Важливим напрямком організації діяльності з вищезазначеними категоріями є просвітницька робота, яка охоплює співпрацю з правоохоронними органами, медичними установами, громадськими організаціями та багато інших заходів. Характерною особливістю для нашого навчального закладу є висвітлення цієї діяльності в газеті «Молодіжний вісник» та Телепресцентрі (рис. 4). А також, шляхом демонстрації науково-популярних та художніх фільмів, в училищі працює учнівський кінотеатр NEXТ діяльність якого спрямована на підвищення рівня свідомості учнів, розвитку їхньої духовності і культури, визначення громадської позиції.

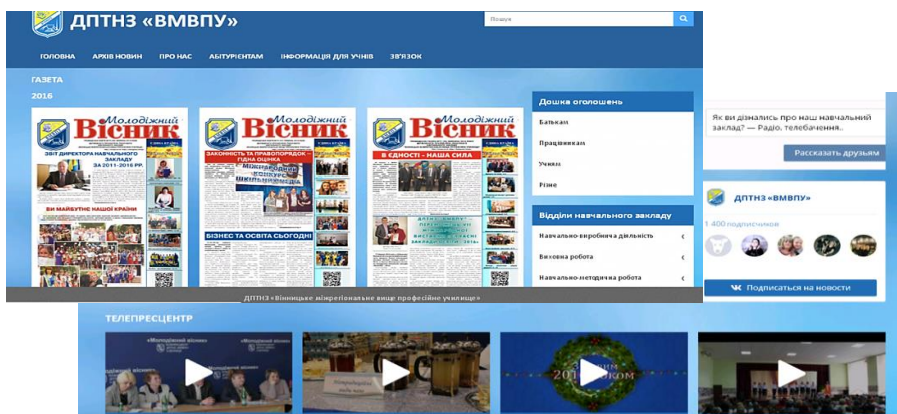

Рис. 4. Газета «Молодіжний вісник» та Телепресцентр Вінницького МВПУ

Медичними працівниками та психологічною службою постійно здійснюється контроль за станом фізіологічного та психологічного здоров'я дітей. В училищі облаштований кабінет психологічного розвантаження. Також для підтримання здоров'я та здійснення реабілітаційних заходів в училищі діє профілакторій, де для учнів та педагогічних працівників проводиться сеанси ароматерапії і різні види масажу.

Отож, складні й багатогранні завдання виховання можна вирішити тільки шляхом комплексного використання різноманітних форм організації виховного процесу. І тільки спільна робота адміністрації навчального закладу, батьків та керівництва навчальних груп, побудована на їх ефективній взаємодії може забезпечити виконання цих завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – К., 2014. – 29 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / Бех І. Д. – К.: Либідь, 2006 – 139 с.
3. Дем'янюк Т. Д. Духовно-моральне виховання особистості: інноваційний підхід / Дем'янюк Т. Д. – Р., 2008 – 243 с.
4. Корабльова О. О. Сутність і зміст мобінгу як соціально-педагогічної проблеми / О. О. Корабльова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – N 4. – С. 54–61.
5. Система соціального і психолого-педагогічного супроводу дітей пільгових категорій: науково-методичне видання / Упор. О. І. Василькова, І. В. Родигіна, М. І. Гринчук та ін. – Донецьк : ДонШПО-«Витоки», 2006.—206 с.
6. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах: метод. Посібник [І. Д. Зверєва та ін.]. – К. : Держсоцслужба, 2006. – 104 с.

Дмитрик Олександр Дмитрович – директор ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ», Вінниця, e-mail: vmvpu.vn.ua@gmail.com

Біла Людмила Олександрівна – заступник директора з виховної роботи ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ», Вінниця, e-mail: ludmilabila2015@gmail.com

Dmytryk Oleksandr D. - Director of State Vocational School «Vinnitsa Interregional Higher Vocational School», Vinnytsya, e-mail: vmvpu.vn.ua@gmail.com

Bella Lyudmila O. - Deputy Director of Educational Work of State Vocational School «Vinnitsa Interregional Higher Vocational School», Vinnytsya, e-mail: ludmilabila2015@gmail.com